

Ю. І. Криворучко, О. Я. Чабанюк

ОЦІНКА СПОЖИВЧИХ ЯКОСТЕЙ ТА ЗНАЧУЩІСТЬ ЧИННИКІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА (за результатами соціологічного опитування мешканців)

Оточення, середовище активно формують людину і фізично, і духовно, визначають свідомість, якою людина керується у відношенні до навколишнього світу. Тому вивчення відношення людей до міста, до середовища своєї життєдіяльності виступає суттєвим інструментом пізнання самого міста — його будови, функціонування, динаміки, сприйняття, ідентифікації з людиною у його найважливіших зверненнях до людини, споживача сторонах. Такий соціальний аналіз виявляє структуру і функцію матеріально-просторових і духовних елементів та властивостей міста, які не виявляються і не систематизуються ні в якому іншому підході. Мова йде про зворотній зв'язок від споживача до професіоналів-містобудівельників.

Зняття соціальної напруженості у Львові допоможе рух до споживача середовища, з одного боку, а з другого — наближення мешканців до розуміння та вирішення найважливіших проблем як стратегічного, загальноміського характеру, так і локальних, пов'язаних з місцем проживання кожного мешканця — його будинком, двором або простором навколо, під'їздом, вулицею, у середовищі яких проходить значна частина життя львів'ян.

Спільність містобудівельної проблематики для міста у цілому на тлі бачення

конкретики різноманітних територій дозволяє виявити соціологічне дослідження відношення мешканців до середовища проживання, яке охоплює уявлення людей від квартири-дому, двору до міста в цілому. Властиво, професіоналам-містобудівельникам вкрай необхідно час від часу (а бажано періодично у системі моніторингу) вивчати міру та характер споживання мешканцями міста специфічного продукту — міського середовища. Щоб було конкретно відомо — що “працює” в місті, а що — “ні” з усього запропонованого фахівцями жителям міста.

Актуальність виявлення споживчої соціальної цінності території Львова, яка постає з аналізу різноманітного відношення до різних елементів міського простору та території різними категоріями львів'ян, обумовлена усвідомленням очевидно виражених протиріч між характером і інтенсивністю використання територій Львова та її цінністю.

У 1989-91 роках у тодішньому Львівському політехнічному інституті проведено соціологічне дослідження уявлень про місто та потреб і вимог щодо середовища проживання мешканців Львова (репрезентативна вибірка сукупність понад 1400 респондентів) методом стандартизованого інтерв'ю “Яке місто людині потрібно” (580 індексів-запитань) (керівник роботи Ю. Криворучко). Обробка матеріалів проводилася Обчислювальним центром Естонського радіо і телебачення у співпраці з естонською школою соціології середовища Таллінського педагогічного інституту (професори Тоомас Нійт, Маті Хейдметс, Юрі Круусвал).

Одним із результатів дослідження стало визначення споживчого еталону середовища проживання людини у Львові — найбільш важливих та бажаних пріоритетних властивостей середовища в уявленнях та потребах львів'ян. Також було складено паспорти забезпеченості пріоритетними споживчими властивостями різних характерних міських територій із історично складеним характером середовища — ядро історичного центру, історичний центр, комфортабельні та деградовані райони серединної зони міста, нові райони та центри, приміські села [1]. На основі таких паспортів, що визначали реальні якості середовища в оцінці мешканців для кожної характерної зони міста обґрунтовувались черговість і характер реконструктивних заходів, в основу яких була покладена міра і характер незадоволеності людьми середовищем проживання [2]. Відповідно черговості і характеру реконструктивних заходів до територій міста розроблявся баланс інвестицій на конкретний термін у різні сфери міста: природокористування і природоохорону; інфраструктуру території; реалізацію і модернізацію забудови або у освоєння нових територій і нове будівництво. Важливо, що баланс інвестицій орієнтований за пріоритетами мешканців та відображає споживчі цінності міської території, отже, суспільно найбільш ефективний, що вкрай важливо при гострих нестачах коштів для розвитку міст.

Важливим та актуальним бачилося проведення моніторингового дослідження для співставлення тодішніх та теперішніх (через 12 років) уявлень, потреб та пріоритетів львів'ян про рідне місто. Одне із завдань — виявлення умов проживання та стану міського середовища Львова в уявленнях та оцінці респондентів — дало можливість констатувати, що міська громада хоче жити в безпечному та здорово-

му місті, яке дозволяє самореалізуватися особистості та комфортно чутися у людському та просторово-часовому оточенні.

Порівняння отриманих результатів¹ з пріоритетними властивостями території Львова, що виявлені внаслідок соціологічного опитування 1989 р. (табл. 1, рис. 1), показали, що такий важливий чинник як безпека житлового середовища займає найвагоміше місце у пріоритетах мешканців (44,50 %) на сьогодні і не відзначений у баченні львів'ян понад десятиліття тому. Соціальний контроль території майже відсутній в умовах теперішнього часу, що створює для мешканців міста диском-

Таблиця 1

Порівняння пріоритетних властивостей житлового середовища за результатами соціологічних досліджень 1989 і 2002 років Львова

Соціологічне дослідження 1989 р.		
№	Властивості території	Значущість, %
1	-*	
2	багато зелені, близькість лісу	55,6
3	тиша	42,6
4	близькість центру міста	28,7
5	якість та добротність житла, нещільне малоповерхове житло	20,9
6	близькість та забезпечення обслуговуванням, близькість залізничного вокзалу	20
7	чистота повітря, вулиць, відсутність промисловості	18,3
8	стара добротна архітектура	16,5
9	добрий транспортний зв'язок району	16,5
10	мало транспорту, нема транзиту	15,7
11	близькість роботи	10,4
12	-*	
13	мало людей в районі	8,7
14	можливість ізольованого проживання, присадибна ділянка, сад, город, можливість провадити підсобне господарство	7,7
15	близькість місць відпочинку	6,1
16	водойми, озера, різноманіття ландшафту, рельєфу	6,1
17	близькість культурних закладів	4,3
18	закритість простору	4,3
19	затишність району, обжитість району	3,4
20	різноманіття та масштабність середовища	2,6
21	комунальні вигоди	2,6
22	спортивні майданчики	1,7

Соціологічне дослідження 2002 р.		
№	Властивості території	%
1	безпека	44,50
2	озеленення	38,30
3	спокій, тиша	39,70
4	близько до центру	34,90
5	житло	27,70
6	обслуговування	20,50
7	екологія	22,00
8	забудова	31,30
9	транспорт	35,50
10	-*	
11	місце праці	36,00
12	соціальне оточення	24,40
13	мало людей	13,30
14	приміська зона	6,10
15	місця відпочинку	34,00
16	престижність	17,80
17	заклади культури	12,00
18	-*	
19	-*	
20	-*	
21	комунальні послуги	35,50
22	-*	
23	об'єкти	14,00
24	освітленість вулиць	8,50
25	заклади освіти	4,00

Примітка: «-» – відсутня властивість території

¹ Соціологічне дослідження "Яке місто потребує людина?", що було проведене протягом 2001-2002 рр. методом стандартизованого інтерв'ю репрезентативної вибірки (загальна кількість респондентів по Львову – 483 чол.) на кафедрі "Містобудування" Національного університету "Львівська політехніка". Керівник канд. арх., доц. Криворучко Ю. І., відп. виконавці Чабанюк О. Я., Бобош Г. Є.

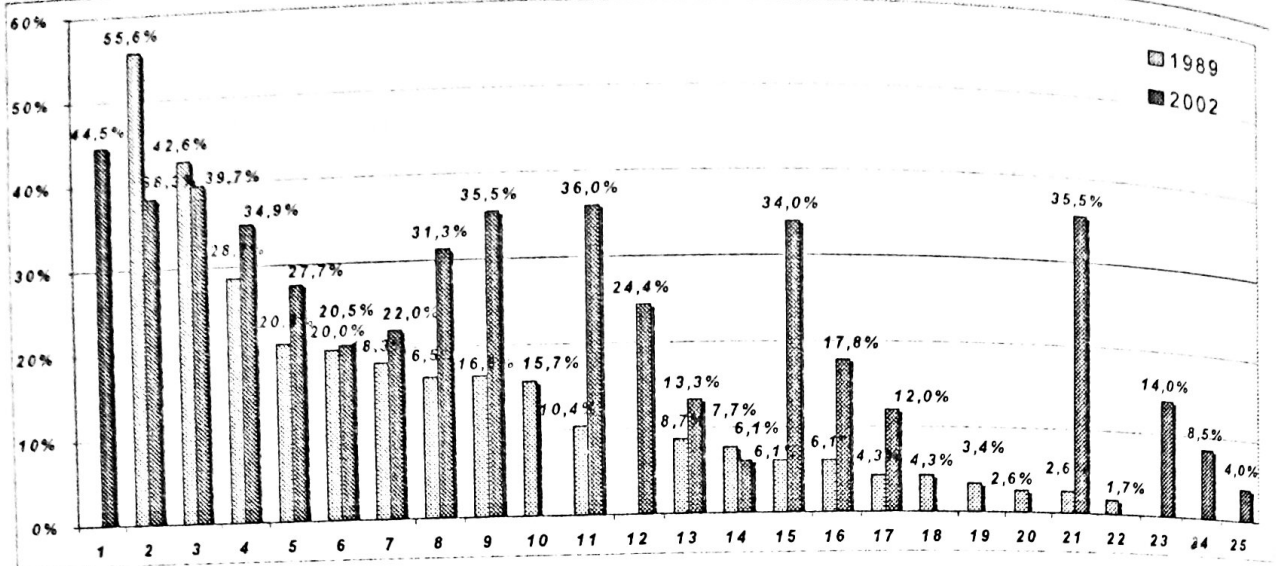

Рис. 1. Порівняння пріоритетних властивостей житлового середовища за результатами соціологічних досліджень 1989 і 2002 років Львова

фортне середовище для проживання і життєдіяльності. Цілком безпечним видається проживання у Львові лише 4,6 % респондентів, що відповіли на це запитання (479 чел.). Натомість 60,7 % опитаних видається проживання у місті не зовсім безпечним, а 27,5 % опитаних — досить небезпечним.

Наступні пріоритетні властивості відображають такі ознаки: озеленення житлового середовища (1989 р. — 55,6, 2002 — 38,30 %), спокій, тиша; близькість центру міста; якість та добротність житла; близькість та забезпечення обслуговуванням; стан екології; характер забудови; добрий транспортний зв'язок району; близькість роботи; соціальне оточення; мала кількість людей в районі; можливість проживати у приміській зоні; близькість місць відпочинку; престижність району проживання; близькість культурних закладів; закритість простору житлового середовища; затишність і обжитість району; різноманіття та масштабність середовища проживання; комунальні послуги; освітленість вулиць; наявність закладів освіти у районі проживання. Виявлені оцінки споживчої якості дають можливість обґрунтувати пропозиції щодо черговості і завдання містобудівельної реконструкції та регенерації житлового середовища.

Львів'яни фактично зацікавлені у функціонуванні і розвитку міста, небайдужі до його стану, компетентно орієнтуються у проблемах міського середовища, висловлюють цілий ряд вимог до влади та комунальних служб, мають своє бачення та уявлення, які необхідно враховувати при розробці концепції розвитку міста, його генерального плану, місцевих правил забудови та окремих частин міських територій. Уявлення львів'ян про своє місто треба враховувати як зворотній зв'язок, оцінку ефективності діяльності влади та фахівців, доцільність та якість містобудівельної та архітектурної діяльності у місті.

Львів — східноєвропейське місто, ворота на схід Європи, зібрання різних автентичних культур, пам'ятки історії та архітектури. Тут важливі такі якості міста як гостинність, сервіс, безпечність, доброзичливість. Внутрішні чинники обумовлюють можливість досягнення бажаних характеристик міста — високотехнологічне, багатокультурне, безпечне, притульне (домашнє), здорове місто.

ЛІТЕРАТУРА

1. Криворучко Ю. І., Русанова І. В., Чабанюк О. Я. Роль містобудування у побудові громадянського суспільства // Громадянське суспільство і політика органів місцевого самоврядування (проблеми теорії і практики): матеріали українсько-польської міжнародної конференції (Львів, 4-5 березня 2002 р.). — Львів: Добродійний громадський Фонд ім. Князя Осмомисла — Наукове Товариство ім. Шевченка. — 2003. — С. 356-364.
2. Ярина З. Н., Хачатрянц К. К. Социальные основы архитектурного проектирования: Учеб. для ВУЗов. — М.: Стройиздат, 1990. — 334 с.